

FOTO: MARK RIETVELD

Cactus Truck

Bruut!

FOTO: LEROY JOY

Kapok

FOTO: SARAH VAN SONSBEECK

Knalpot

Tin Men and the Telephone

De nieuwe nl-jazzgeneratie Zucht naar avontuur

De jonge jazzlichting zoekt het verder dan de Hollandse jazzclubhuizen. Waarom je beperken tot het jazzidoom? Voormalige conservatoriumstudenten duiken op in vuige kraakkelders of op Lowlands, Five Days Off en de Parade. Goede zaak, jongeren beschikken niet alleen over een jazzbagage, zij worden door veel meer klanken beïnvloed dan jazz alleen. (Jazz)muziek wordt pas echt interessant als muzikanten naar zichzelf durven te kijken.

TEKST: TIM SPRANGERS

Noorderslag 2012 nadert zijn einde en de laatste biertjes worden weggehaakt tijdens de afsluitende zaterdagavond. Hoewel na vier zware dagen iedereen wel snakt naar zijn bedje, zit er bij de die-hards nog een laatste hap energie in. Even kijken of er nog ergens een feestje op komst is. Toch geen instrumentaal jazzconcert als afzakkertje zeker? Onterechte gedachte, zo bewijst het jonge jazzgezelschap BRUUT!. Ze spelen de tent ondersteboven alsof hun leven er vanaf hangt met een energie van honderd gigajoule. Het vet klinkende hammondorgel, de smerige altsax en opzweepende beats surfen tussen boogaloo en freejazz: een recept dat een chemische

explosie in het poppubliek creëert. BRUUT! is een van de vele opkomende jonge jazzbands van nu die groter durven te denken en wiens vizier niet perse op de jazzpodia is gericht. Leuk hoor, beetje spelen op een zondagmiddag in een mooie club of café voor oude heren met ervaren

mening, maar de potentiële speelplekken zijn niet beperkt tot de geijkte speelplekken. Bovendien bezit Nederland, naast een paar handen vol kleinere zaaltjes, over slechts drie echte podia (Bimhuis, LantarenVenster en Paradox Tilburg). Nieuwe jazzclubs programmeren breder dan de toch al vervaagde jazzkaders. In de Rotterdamse Bird en de net geopende North Sea Jazz Club op het Westergasterrein in Amsterdam vind je, naast jazz, vooral een hoop soul, pop en wereldmuziek..

Bebop

De jeugdige, gevaarlijke, recalcitrante pootarde waarin de bebop ontkiemde, is uitgedroogd. Het heeft water en voedsel nodig, plus wat adrenaline-injecties. Die moeten niet worden gezogen uit de geïnstitutionaliseerde jazzmuziek, maar uit de oorsprong van het genre: politieke of economische onvrede en voornamelijk: strontewijze karakters. Geïmproviseerde muziek staat of valt met goede, originele ideeën die afkomstig zijn van eigengereide, dwarse figuren die zich vooral niets aantrekken van hun omgeving. Waarom je beperken tot mooie jazznoten, terwijl je drijfveer of interesse in de punk, hiphop of elektronische muziek ligt? De jongelingen lijken wat wrok van het genre schudden. Het jazzidoom hoeft geen doel te zijn, misschien biedt het vooral benodigde middelen om de persoonlijkheid naar het instrument en de muziek te verleggen. Het zijn de muzikanten die het geïnstitutionaliseerde beboponderwijs op juiste wijze bij de lurven pakken. Met kopiëren schieten we niets op, innoveren is veel spannender. Dat is de moderne jazzmuzikant. Toetsenist Tony Roe, frontman van de multimediale band Tin Men and the Telephone denkt er ook zo over: 'Ik vind het soms raar dat creativiteit alleen binnen de muzikale taal van de jazz zou mogen plaatsvinden. Conservatoria zijn zo ontzettend gericht op jazz van

'Ik vind het raar dat creativiteit alleen binnen de muzikale taal van de jazz zou mogen plaatsvinden' Tony Roe (Tin Men and the Telephone)

‘De sound van een pianotrio vind ik vaak eenzijdig’ Tony Roe (Tin Men and the Telephone)

de jaren veertig, vijftig en zestig, dat is het grootste ideaal. Vind ik raar. Je kan ook improviseren met klassieke muziek. Ik zoek het meer in die hoek. Naast jazz, ben ik echt op zoek naar de kruisbestuivingen. Ik haal mijn inspiratie overal vandaan. Soms probeer ik jazz zelfs te vermijden’. Roe vindt het zelfs te gek om juist niet op jazzpodia te spelen. ‘Zoiets als de Parade, dan zie je het publiek echt worstelen: wat moet ik hier nou mee. Ik vind het belangrijk als ik mensen muziek kan laten horen die ze nooit verwacht hadden te horen. Stiekem had ik dat in mijn periode bij Room Eleven ook wel. Dan wilde ik tijdens een solo of intro iets heel abstracts spelen, omdat een deel van dat publiek dat normaal gesproken niet zal horen. Laat ik ze dan maar iets voorschotelen van wat ik belangrijk vind in muziek en niet wat ze graag willen horen of ze al gehoord hebben. Dat doet de radio al genoeg. Ik ben van mening dat als mensen genoeg beleven van een genre, ze het dan vanzelf gaan waarderen.’

Eigenwaarde

Roe behoort tot de generatie van (voormalige) conservatoriumstudenten met gedegen kennis en vaardigheden die vanuit de bandjesmentaliteit denken. Samen iets creëren, een act wegzetten als groep. Het zijn formaties waarin elk bandlid onmisbaar is, de individuen spreken, en tegelijkertijd als echte band opereren. Anders dan zo vaak het geval is in de jazzwereld, draait het niet om één persoon, maar om de groepssound. Een opvallend gegeven in deze solomaatschappij. En dus noemen ze zich geen Pietje Puk Kwartet, maar verzinnen sterke, aansprekende bandnamen als Kapok of Knalpot. Natuurlijk met een eigen site, actief op facebook en een aansprekende podiumact. Ze lenen elementen uit de popwereld zonder eigenwaarde te verliezen. Roe: ‘Ik heb het idee dat er meer te brengen is dan muziek alleen. Wat ik echt heb geleerd bij Room Eleven is hoe je het naar buiten brengt. Toen ik daarbij kwam voelde je gelijk, hé dit is vet. Zo’n imago nodigt gelijk mensen uit. Natuurlijk moet de muziek het meeste spreken, maar er is zoveel goeds dat je je op een of andere manier ook wel moet onderscheiden. Jason Moran doet dat heel goed, hij heeft een duidelijke beeldstijl.’ Er lijkt ergens een besef bij deze jongelingen te zweven dat zij de nieuwe generatie zijn. Dat maakt ze weerloos, weerbaar, moeilijk aanraakbaar en daarom zo sterk. Ze zijn niet geïnteresseerd in intellectueel jazzgeneuzel en hebben alles behalve een arrogante houding naar de perifere pop of dancewereld, integendeel. Je proeft de zelfspot. Met een zelfverzekerde brutaliteit stellen ze zich tegelijk kwetsbaar op. Zo ontstaat er een soort sarcasme, gevoed door vaak erg vermakelijke humor. Kijk maar eens naar albumtitels als

Moetjenou? van Tin Men and the Telephone, *Sauce* van Knalpot of *Brand New For China* van Cactus Truck (dat eigenlijk *Brand New Vagina* zou heten). Vernieuwend, die interactie met andere genres en bijhorend publiek? Absoluut niet, jazz behoort ten allen tijde verder te zoeken dan het eigen vertrouwde wereldje. Geïmproviseerde muziek wordt gecreëerd in het moment en is dus afhankelijk van persoonlijke ingevingen die het liefst zo veel mogelijk kanten uit vliegen. Er zijn altijd een hoop bands en muzikanten geweest die, soms met opzet, uiteenlopende podiamogelijkheden onderzochten. Maar die kakelverse lading fijne bands van nu lijkt toch zeker op een tenminste trendachtige doorbraak. Velen durven bovendien te graaien in de nieuwste elektronica of werken met (live) visuals. Zonder respectloos te worden naar de jazzgeschiedenis, telkens proef je de liefde voor jazzimprovisatie en zijn historie, maar wel met een gezonde blik naar voren.

Pedaaltjes

Zoals het op het eerste gezicht doorsnee pianotrio Tin Men and The Telephone; ze werpen een volledig nieuw licht op de klassieke bezetting. Roe wil het woord uitgemolken niet in zijn mond nemen, maar ziet simpelweg veel meer mogelijkheden: ‘De sound van een pianotrio vind ik vaak eenzijdig. Meestal klinken ze gewoon heel mooi en goed. Dat is me op een gegeven moment gaan irriteren, het kan ook anders dacht ik. Ik heb geprobeerd mijn instrument te verruimen met effecten die heel dicht bij de piano zitten. En in Tin Men werk ik veel met samples. We zijn wel een pianotrio, maar moeten als iets heel anders klinken.’ En dus bedient Roe bij liveoptredens alles vanaf de piano, de toetsen zijn de interface. Hij gebruik geen pedaaltjes en er zijn geen externe mensen om iets aan te sturen. Dat is geen breuk met het verleden, maar een verruiming van de speelmogelijkheden: ‘Als ik samples gebruik die reageren op de manier waarop ik speel, dan verandert dat de beslissingen die ik op dat moment maak. Je moet de akkoorden op een bepaalde manier gaan zetten. Je krijgt een beperking of een opdracht tijdens het spelen en dat is wat mij fascineert. Het doet je echt anders denken.’ Misschien wel het belangrijkste en leukste van alles: in de jeugdige onbezonnenheid klinkt ontzettend veel plezier. Geen duim onder de kin en quasi-interessantdoenerij. Gewoon goede, mooie muziek van deze tijd maken. Met heel veel enthousiasme en overgave, zonder uitzondering zijn alle bands aanstekelijk op het podium. Live bruist het van de energie. Een greep:

Tin Men and the Telephone

Muziek: toegankelijke impro met heel veel humor. Denk aan melodieën gebouwd op koeiengeblaas,

voetbalcommentaar of tomtom vocalen. Maar ook een goede portie hiphop of Messiaen. *Wapenfeiten:* Bimhuis, Muziekgebouw aan ‘t IJ, Oerol, Paradiso, De Kleine Komedie, de Parade. *Bijzonder:* dit trio heeft een breed bereik dankzij een flinke dosis, theatrale zelfspot, aantrekkelijke samples, interface technieken en beelden op een groot scherm achter zich. Het zijn jonge gasten met een gezonde zucht naar avontuur die moeiteloos kunnen switchen tussen maffe improvisaties en vette drum ‘n bass. Daarbij heeft bandleider/pianist Tony Roe goed nagedacht over de herkenbare huisstijl met passende site. Regelmatig verschijnt er een komisch maar informatief promofilmpje met updates en nieuwe concerten, van commentaar voorzien door een emotieloze computerstem.

BRUUT!

Muziek: van knotsgekke surf tot spastische boogaloo. Belangrijkste instrumenten zijn het ronkende hammondorgel en vooral de knettervuige altsax waarin je het speeksel langs het koper hoort druipen. *Wapenfeiten:* Noorderslag, Paradiso, Concertgebouw en Eye. *Bijzonder:* dit viertal is standaard strak in het pak gekleed, in eerste instantie om het publiek lichtelijk van de wijs te brengen. Maar de afgeklede outfits (netjes zoals het hoort in de jazz) worden tijdens het optreden aan flarden gesleurd. Superjazz noemt BRUUT! zijn muziek en daar is geen woord van gelogen. Ze liggen onder contract bij Dox Records, een promoter van het popjazz amalgaam. Vooral de pit in de composities in combinatie met vurige solisten laat zien dat een typisch instrumentaal jazzgezelschap soms net zo goed thuis hoort op Lowlands dan North Sea Jazz.

Kapok

Muziek: improvisatiemuziek met als leidend instrument de hoorn. Klassiek getinte composities die zomaar kunnen evolueren in rockimprovisaties (of andersom). Daarbij ook veel humor en frisse energie. *Wapenfeiten:* Motel Mozaïque, Tivoli, Radio 1, Melkweg en recent: winnaar van de Dutch Jazz Competition 2012 *Bijzonder:* hoornist Morris Kliphuis heb je wellicht vaker gezien in Kytemans Hiphop Orchestra. Twee weken lang sloot het trio zichzelf op in de studio’s van Kytopia. Ze kregen bezoek van improviserend jazzbassist Ernst Glerum en ook het Ragazze String Kwartet mocht op de tape. Intens waren de repetities en het resultaat ligt in originele, kekke composities die je eigenlijk allemaal met een grote glimlach aanhoort. En live wordt het helemaal interessant, want het blijven in de basis jazzmuzikanten die op het podium de muziek ontwikkelen. Die sympathieke vitaliteit maakt ze geschikt voor elk gewillig publiek.

Cactus Truck

Muziek: wilde jazzpunk zonder concessies. Klinkt als een statement in de jazzwereld door vooral uit te gaan van energie (zo hard mogelijk muziek maken en alles te geven wat er inzit) dan van een mooie jazzladder. *Wapenfeiten:* 013, STEIM, Worm, OT301, Supperclub *Bijzonder:* het duurde een tijdje voordat er een nieuwe generatie impromuzikanten opstond, maar deze band is hét bewijs dat de hardcore impro leeft in Nederland. Cactus Truck tikt een hoop genres aan (van no wave tot freejazz) en doet dit met grote overtuiging en nog meer geweld. Of je de herrie muzikaal interessant vindt of niet, dat doet er eigenlijk niet toe. Dit trio blaast je gegarandeerd omver door hun volledige overgave. Denk aan opgefokt gitaargeluid met schroevendraaiers, woeste drumpartijen en sakkreten uit de krochten van ons bestaan. Dankzij de enorme stootkracht in combinatie met muzikaliteit krijgt de band steeds meer waardering in uiteenlopende avant-gardistische muziekscenes.

Knalpot

Muziek: met de ogen dicht geloof je nooit dat het kolossale geluid enkel van één drummer en één gitarist afkomstig is. Elektronische freejazz vormt de grond voor dikke dubbeats en snoeiharde, orkestrale post-rock. *Wapenfeiten:* Five Days Off, Lowlands, North Sea Jazz, Noorderslag, Trouw, Stubnitz, Paradiso, OCCI. *Bijzonder:* Knalpot is misschien wel het beste voorbeeld van een grensoverschrijdende jazzband. In Nederland zul je geen formatie vinden die prima past in een kraakhol en poptempel, of op een dancefeest, popfestival en jazzpodium. Met beide flinke bakken elektronica weet het duo in het publiek zonder moeite heupen te oliën en tegelijkertijd zittende toeschouwers te vermaken. Ook de presentatie is de moeite waard. Stel je een hoop kabels voor, maffe petten en regelmatig een koppeling met visuals. Is dit nog jazz, vraag je je af. Absoluut, want improvisatie en interactie vormen de basis voor het zoeken naar nieuwe klankmogelijkheden. Een wezenlijk element binnen het genre.

De lijst is langer en breder dan deze vijf groepen. Zo heb je The More Socially Relevant Jazz Music Ensemble, het kwintet van de jonge gitarist Reinier Baas. Zij opereren vooral vanuit een jazzidioom maar met een flinke energie, zodat een breder publiek wordt gecreëerd dan je zou verwachten. Tijdens concerten van improgroep The Ambush Party, geleid door toetsenist Oscar-Jan Hoogland, krijg je soms ook een onvervalste opera te horen. Anderhalf jaar terug stonden zij op het prestigieuze Moersfestival. En bij deze groepen zal het niet blijven.